

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES PAGRINDU VYKDANT EIT FOOD PROJEKTĄ EWA TYRIMO

2021 m. liepos 15 d. Nr. (21)SN-111)SP-29
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2021 m. birželio 2 d. buvo gautas pareiškėjo E. B. (toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimai lyties pagrindu diskriminuojančio organizacijos EIT FOOD projekto EWA.

Pareiškėjas pateikė Tarnybai informaciją apie leidinyje „Verslo žinios“ 2021 m. gegužės 31 d. publikuotą reklamą „Pradedančiosioms moterims versle – išskirtinė paskata“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta). Šioje publikacijoje rašoma apie EIT FOOD projektą EWA. Ši pirmaujančios maisto inovacijų iniciatyvos Europos Sąjungoje programa skirta paskatinti moterų įsitraukimą į verslo kūrimą bei atskleisti jų potencialą būti ateitį keičiančių sprendimų inovatorėmis. Publikacijoje rašoma: „Projekte kviečiamos dalyvauti moterys, turinčios verslo idėją ar ne vėliau nei prieš dvejus metus pradėjusios vystyti startuolį“; „Programos vykdytojai atrinks dešimt perspektyviausių jaunųjų verslininkių, kurios 6 mėnesius individualiai dirbs su joms asmeniškai priskirtais patyrusiais mentorais, dalyvaus fiziniuose ir virtualiuose seminaruose bei mokymų sesijose ir turės galimybę aktyviai išnaudoti tarptautinės tinklaveikos galimybes „EIT FOOD“ bendruomenės rate“; „Nugalėtojai bus įteiktas 10 000 Eur, o antrosios vietos laimėtojai – 5 000 Eur čekis.“

Pareiškėjas mano, kad privilegijos lyties pagrindu neturėtų būti teikiamos XXI amžiuje, galiojant dabartinei Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Pareiškėjas siūlo imtis daugiau priemonių sudaryti visiems lygias galimybes dirbti, o ne dirbtiniam lyčių statistinio pasiskirstymo skaičiaus lyginimui per kvotas arba tik vienos lyties skatinimą.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė (toliau – lygių galimybių kontrolierė) 2021 m. birželio 11 d. raštu Nr. (20)SN-111)S-311 kreipėsi į VšĮ „Agrifood Lithuania DIH“ ir VšĮ „Lietuvos inovacijų centras“ ir paprašė motyvuotai paaiškinti, ar kandidatuoti į projekto EWA veiklas gali tik moterys; jei taip – dėl kokių priežasčių; kokio teisėto tikslo siekiama leidžiant projekto EWA veiklose dalyvauti tik moterims; kieno sprendimu projekto EWA veiklose gali

dalyvauti tik moterys; kokį vaidmenį projekte EWA atlieka VšĮ „Agrifood Lithuania DIH“ ir VšĮ „Lietuvos inovacijų centras“.

Taip pat paprašyta pateikti kitą su tyrimu susijusią informaciją.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2021 m. birželio 18 d. Tarnyboje buvo gautas VšĮ „Lietuvos Inovacijų Centras“ (toliau vadinama ir – Inovacijų centras) 2021 m. birželio 18 d. raštas Nr. 01-04-22 „Dėl pateiktos informacijos“.

Rašte buvo nurodyta, kad Europos inovacijų ir technologijų institutas (toliau – EIT) yra 2008 metais Europos Sąjungos įsteigta įstaiga, kuri stiprina Europos gebėjimą diegti inovacijas. EIT yra unikali Europos Sąjungos iniciatyva, kuri skatina inovacijas visoje Europoje, integruodama verslą, švietimą ir mokslinius tyrimus bei ieškodama būdų, kaip spręsti neatidėliotinus pasaulinius uždavinius. Tai vadinamosios inovacijų bendrijos, kurių kiekviena skirta konkrečiam spręstinam pasaulinio masto uždaviniui – nuo klimato kaitos ir tvarios energijos iki sveikos gyvensenos ir maisto. Subūręs per tūkstantį partnerių, EIT yra didžiausias Europos inovacijų tinklas. EIT padeda inovacijų kūrėjams ir verslininkams visoje Europoje įgyvendinti savo geriausias idėjas kuriant produktus, paslaugas ir darbo vietas bei skatinant augimą. Tai labai svarbu vykdant EIT misiją – kurti darbo vietas ir užtikrinti tvaraus ekonomikos augimo galimybes Europai.

EIT bendruomenė kartu su pagrindiniais partneriais siūlo įvairiausias inovacijų ir verslumo priemones: mokymo kursus, kuriuose įgyjama ir techninių, ir verslumo įgūdžių, konkrečioms poreikiams pritaikytas verslo kūrimo ir spartinimo paslaugas ir inovacijas skatinančius mokslinių tyrimų projektus. Dėl to rinkoje atsiranda naujų idėjų ir sprendimų, studentai tampa verslininkais ir, svarbiausia, diegiamos inovacijos.

EIT veikia skirtingose srityse ir viena iš tokių, kuri orientuota į maisto pramonės ir žemės ūkio sektorius, yra EIT FOOD. EIT FOOD yra pirmaujanti Europos Sąjungos įsteigta maisto inovacijų iniciatyva, siekianti tvaresnės, sveikesnės ir patikimesnės maisto sistemos visame žemyne.

EIT FOOD 2021 m. kovo 16 d. paskelbė konkursą Bulgarijoje, Estijoje, Graikijoje, Italijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Lenkijoje, Portugalijoje, Rumunijoje, Ispanijoje ir Turkijoje veikiančioms organizacijoms, kurios organizuotų veiklą pagal projektą „Moterų įgalinimas žemės ūkio ir maisto sektoriuose pirmiau paminėtose šalyse, skatinant kurti ir diegti inovacijas, kurios padėtų spręsti dabartines problemas žemės ūkio ir maisto sektoriuose“. Daugiau informacijos:

<https://eit.europa.eu/our-activities/opportunities/apply-eit-foods-empowering-women-agrifood-ewa-programme>.

Inovacijų centras teikė paraišką konkursui ir buvo atrinktas organizuoti šį konkursą Lietuvoje. EIT FOOD su Inovacijų centru sudarė paslaugų teikimo sutartį iniciatyvos įgyvendinimui Lietuvoje. Analogiškos iniciatyvos šiuo metu yra įgyvendinamos ir Lenkijoje, Bulgarijoje bei Rumunijoje.

Atsakydamas į tai, kodėl į EWA veiklas gali kandidatuoti tik moterys, Inovacijų centras paaiškino, kad, Eurostat (2016) duomenimis, 2016 m. moterys užėmė tik 28 proc. vadovaujančių pozicijų Europos Sąjungos žemės ūkio sektoriuje, todėl moterų lyderystė ir verslumo potencialas yra nepakankamai išnaudotas ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo šaltinis, kurį reikėtų toliau plėtoti. Ši iniciatyva atveria galimybes remti moteris žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriuje ir įkvėpti jas, taip sukuriant prielaidas ekonomikos augimui. Remiantis „VC Funding in CEE Report“ duomenimis, 2020 m. startuoliai, įsteigti tik vyrų, Centrinėje ir Rytų Europoje pritraukė 94,2 proc. investicijų, 4,8 proc. investicijų pritraukė startuoliai, kurių steigėjai buvo vyrai ir moterys kartu, ir tik 1 proc. lėšų pritraukė startuoliai, kurie buvo įsteigti moterų. Tik 20 proc. žemės ūkio ir maisto pramonės startuolių Rytų ir Centrinėje Europoje yra įsteigti moterų. Dėl šių priežasčių tokios programos kaip EWA yra ypač svarbios siekiant panaikinti lyčių atotrūkį žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriuose. Kandidatuoti į EWA veiklas gali tik moterys, tačiau, nors EWA programa yra skirta moterims, pareiškėjų komandose gali dalyvauti ir daugiau asmenų, tarp jų, ir vyrų.

Kaip paaiškino Inovacijų centras, EWA programa siekiama suteikti saugią erdvę moterims, kad jos galėtų plėtoti savo verslumo įgūdžius žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriuose, kuriuose dominuoja vyrai. Ji suderinta su Europos Komisijos lyčių lygybės strategija 2020–2025 metams, kurioje teigiama, kad „Moterų įgalinimas darbo rinkoje taip pat reiškia galimybę joms augti kaip investuotojoms ir verslininkėms. ES sanglaudos politika remia moterų verslumą, jų (re)integraciją į darbo rinką ir lyčių lygybės užtikrinimą sektoriuose, kuriuose tradiciškai dominuoja vyrai“ [COM(2020) 152, *A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020–2025*]. Todėl EWA programa skatina mažinti lyčių atotrūkį darbo rinkoje. EWA iniciatyva tiesiogiai prisideda prie Europos (taip pat ir Lietuvos) socialinės atskirties mažinimo.

EWA veiklose gali dalyvauti tik moterys EIT FOOD sprendimu. Pasiūlymus dėl EIT FOOD EWA programos teikė EIT FOOD organizacijos partnerės ir vėliau iniciatyva buvo patvirtinta ES įstaigos Europos inovacijų ir technologijų instituto (EIT).

Inovacijų centras, kaip paslaugų teikėjas, įgyvendina EWA programą Lietuvoje. Inovacijų centras paslaugų teikėju buvo atrinktas EIT FOOD nepriklausomų ekspertų atviro konkurso metu, kuriam paraiškas galėjo teikti įvairios organizacijos. VšĮ „Agrifood Lithuania DIH“ yra EIT FOOD

centras Lietuvoje, remiantis visą EIT FOOD veiklą Lietuvoje ir yra EWA programos informacinis partneris.

2021 m. birželio 21 d. Tarnyboje buvo gautas VŠĮ „Agrifood Lithuania DIH“ 2021 m. birželio 21 d. raštas „Atsakymas į raštą 2021 06 11 Nr. (21)SN-111)S-311“.

Rašte buvo paaiškinta, kad VŠĮ „Agrifood Lithuania DIH“ yra pakviesta Inovacijų centro kaip partneris organizuoti EIT FOOD projektą EWA. VŠĮ „Agrifood Lithuania DIH“ neturėjo ir neturi jokios sprendžiamosios ar patariamąsios galios, susijusios su projekto taisyklėmis ir teisėmis.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar EIT FOOD projekto EWA veiklose leidžiant dalyvauti tik moterims nėra pažeidžiamos Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 3 punkto nuostatos, pagal kurias prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas moterų ir vyrų lygias teises, privalo užtikrinti vienodas sąlygas įsigyti prekes ir paslaugas bei jomis naudotis, nediskriminuojant asmenų dėl lyties, įskaitant mažiau palankų požiūrį į moteris dėl nėštumo ir gimdymo bei vaiko žindymo, išskyrus šio įstatymo 10 straipsnio 8 punkte nurodytą atvejį.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Specifiškai 23 straipsnyje nustatomas moterų ir vyrų lygybės principas, pabrėžiama, kad visose srityse turi būti užtikrinta moterų ir vyrų lygybė, įskaitant priėmimą į darbą, darbą ir atlyginimą. Pagal Chartijos turinį darytina išvada, kad Europos Sąjungos institucijose lyčių lygybei yra skiriamas ypatingas dėmesys.

2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/113/EB įgyvendinamas vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, siekiama sukurti sistemą kovai su diskriminacija dėl lyties ir užtikrinti lygias galimybes naudotis prekėmis bei paslaugomis ir tiekti prekes bei teikti paslaugas, siekiama valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą. Direktyvoje nurodoma, kad vyrų ir moterų lygybės principas yra vienas iš Europos Sąjungos pagrindinių principų.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi, Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių arba priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos,

negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamose Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Nagrinėjamu atveju organizacijos EIT FOOD projekto EWA veiklose gali dalyvauti tik moterys. „Verslo žiniuose“ 2021 m. gegužės 31 d. buvo publikuota reklama „Pradedančiosioms moterims versle – išskirtinė paskata“, kurioje rašoma apie EIT FOOD projektą EWA. Ši pirmaujančios maisto inovacijų iniciatyvos Europos Sąjungoje programa skirta paskatinti moterų įsitraukimą į verslo kūrimą bei atskleisti jų potencialą būti ateitį keičiančių sprendimų inovatorėmis. Taip pat pateikiama informacija: „Projekte kviečiamos dalyvauti moterys, turinčios verslo idėją ar ne vėliau nei prieš dvejus metus pradėjusios vystyti startuolį“; „Programos vykdytojai atrinks dešimt perspektyviausių jaunųjų verslininkių, kurios 6 mėnesius individualiai dirbs su joms asmeniškai priskirtais patyrusiais mentorais, dalyvaus fiziniuose ir virtualiuose seminaruose bei mokymų sesijose ir turės galimybę aktyviai išnaudoti tarptautinės tinklaveikos galimybes „EIT FOOD“ bendruomenės rate“; „Nugalėtojai bus įteiktas 10 000 Eur, o antrosios vietos laimėtojai – 5 000 Eur čekis.“

Kaip buvo nustatyta tyrimo metu, VšĮ „Lietuvos inovacijų centras“, kaip paslaugų teikėjas, įgyvendina Lietuvoje EWA programą. Inovacijų centras buvo atrinktas tapti paslaugų teikėju EIT FOOD, kuriam paraiškas galėjo teikti įvairios organizacijos, nepriklausomų ekspertų atviro konkurso metu. VšĮ „Agrifood Lithuania DIH“ yra EIT FOOD centras Lietuvoje, remiantis visą EIT FOOD veiklą šalyje, ir yra EWA programos informacinis partneris. Kaip nurodė VšĮ „Agrifood Lithuania DIH“, ji neturėjo ir neturi jokios sprendžiamosios ar patariamąsios galios, susijusios su projekto taisyklėmis ir teisėmis.

Organizacijos EIT interneto tinklalapyje¹ rašoma, kad kviečiama teikti paraiškas organizacijas, kurios atliktų veiklas, numatytas projekto EWA veiklų formato ir reikalavimų dalyje. Kvietimo teikti paraiškas² 2.1 papunktyje išvardytos veiklos, kurias organizuoti ir atlikti turėtų atrinkta organizacija.

Apibendrinant, EIT FOOD atrinko organizuoti projekto EWA veiklas Lietuvoje VšĮ „Lietuvos inovacijų centrą“: iš esmės, projekto EWA sąlygas nustatė organizacija EIT, bet konkrečiai projekto EWA veiklas (paslaugas) Lietuvoje vykdo (teikia) VšĮ „Lietuvos inovacijų centras“.

Pažymėtina, kad, pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 7 straipsnio 3 punkto nuostatas, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, įgyvendindamas moterų ir vyrų lygių teises, privalo užtikrinti vienodas sąlygas įsigyti prekes ir paslaugas bei jomis naudotis, nediskriminuojant asmenų dėl lyties, įskaitant mažiau palankų požiūrį į moteris dėl nėštumo ir gimdymo bei vaiko žindymo, išskyrus šio įstatymo 10 straipsnio 8 punkte nurodytą atvejį.

¹ <https://eit.europa.eu/our-activities/opportunities/apply-eit-foods-empowering-women-agrifood-ewa-programme>.

² https://www.eitfood.eu/media/jobs-pdf/Call_for_organizers_EWA_2021_04032021_fin.pdf

Pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 13 straipsnio 4 punkto nuostatas prekių pardavėjo, gamintojo ar paslaugų teikėjo veiksmai pripažįstami pažeidžiantys moterų ir vyrų lygias teises, jeigu dėl asmens lyties, įskaitant mažiau palankų požiūrį į moteris dėl nėštumo ir gimdymo bei vaiko žindymo, sudaromos nevienodos sąlygos įsigyti prekes ir paslaugas bei jomis naudotis, išskyrus šio įstatymo 10 straipsnio 8 punkte nurodytą atvejį.

Pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 10 straipsnio 8 punkto nuostatas moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu laikomi bet kokie veiksmai ar kitoks elgesys, kuriais asmuo diskriminuojamas dėl lyties, išskyrus atvejus, kai prekių pardavimą ar paslaugų teikimą vien tik ar visų pirma vienos lyties asmenims pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Nagrinėjamu atveju projekto EWA veiklose gali dalyvauti tik moterys, t. y., tik moterys gali kreiptis dėl dalyvavimo, dirbti su priskirtais mentoriais, dalyvauti fiziniuose ir virtualiuose seminaruose, mokymų sesijose, naudotis tinklaveikos galimybėmis, siekti gauti piniginių prizų. Pirmiau išvardytos paslaugos yra teikiamos tik moterims, taigi šiuo tyrimu turi būti vertinama, ar tai gali būti pateisinama Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 10 straipsnio 8 punkto nuostatomis, t. y., ar paslaugos teikiamos vien tik moterims remiantis teisėtu tikslu, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Remiantis Europos Sąjungos Tarybos 2004 m. gruodžio 13 d. direktyva 2004/113/EB, įgyvendinančia vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principą dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, preambulės 16 punkto nuostatomis, skirtingo požiūrio taikymas gali būti priimtinas tik tuo atveju, jeigu jį pateisina teisėtas tikslas. Teisėtas tikslas gali būti, pavyzdžiui, asmenų, nukentėjusių nuo susijusio su lytimi smurto, apsauga (tokiais atvejais kaip vienos lyties asmenims skirtų prieglaudų steigimas), privatumo ir padarumo sumetimais (tais atvejais, kai vienas asmuo apgyvendina kitą asmenį tam tikroje savo namų dalyje), lyčių lygybės arba vyrų ar moterų interesų skatinimas (pavyzdžiui, vienos lyties asmenų savanoriškos institucijos), laisvė jungtis į asociacijas (vienos lyties asmenų privačių klubų atveju) ir sportinės veiklos organizavimas (pavyzdžiui, sporto renginiai, kuriuose dalyvauja vienos lyties asmenys). Tačiau bet koks apribojimas turėtų būti tinkamas ir būtinas, laikantis kriterijų, nustatytų pagal Europos Bendrijų Teisingumo Teismo teisminę praktiką.

2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo, kurios nuostatos įgyvendinamos Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu, preambulės 2 punkte, pabrėžiama, jog moterų ir vyrų lygybė yra pagrindinis Bendrijos teisės principas pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties 2 straipsnį ir 3 straipsnio 2 dalį ir Teisingumo Teismo teisminę praktiką. Šios sutarties nuostatos skelbia, kad moterų ir vyrų lygybė yra Bendrijos

„uždavinys“ ir „tikslas“, ir numato pozityvų įpareigojimą skatinti moterų ir vyrų lygybę visose jos veiklos srityse. Minėtos direktyvos 3 straipsnyje įtvirtinta, jog siekiamos užtikrinti visišką moterų ir vyrų lygybę per visą darbingą amžių, valstybės narės gali ir toliau taikyti arba nustatyti priemonės, kaip apibrėžta Europos Bendrijos steigimo sutarties 141 straipsnio 4 dalyje, t. y., siekiant užtikrinti visišką moterų ir vyrų lygybę per visą darbingą amžių, vienodo požiūrio principas nekliudo valstybėms narėms ir toliau laikytis arba imtis priemonių, numatančių konkrečias lengvatas, padedančias nepakankamai atstovaujamai lyčiai verstis profesine veikla arba šalinančias ar kompensuojančias nepalankias profesinės veiklos sąlygas.

EIT FOOD interneto tinklalapyje³ apie projektą EWA rašoma, kad Europos Sąjungoje moterys sudaro tik trečdalį savarankiškai dirbančių asmenų. Čia teigiama, kad dėl įvairių priežasčių verslo kūrimas šiuo metu yra mažiau patrauklus moterims nei vyrams ir ši situacija yra prastesnė kaimiškose vietovėse.

Projektas EWA, kaip nurodoma skelbiamoje informacijoje, yra skirtas paskatinti moterų įsitraukimą į verslo kūrimą bei atskleisti jų potencialą būti ateitį keičiančių sprendimų inovatorėmis. EIT FOOD kvietime teikti paraiškas rašoma, kad tikslas yra skatinti moterų verslumo sugebėjimus, palaikyti moteris, kuriančias verslą žemės ūkio ir maisto sektoriuje (ang. *agrifood*). Svarbu įvertinti, ar toks tikslas galėtų būti suvokiamas kaip teisėtas tikslas, kaip jis yra apibrėžtas Direktyvoje 2004/113/EB.

Visų pirma svarbu įvertinti, ar problema, kurią bandoma spręsti projektu EWA, išties reali.

VšĮ „Lietuvos inovacijų centras“ informavo, kad, Eurostat (2016) duomenimis, 2016 m. moterys užėmė tik 28 proc. vadovujančių pozicijų Europos Sąjungos žemės ūkio sektoriuje, todėl moterų lyderystė ir verslumo potencialas yra nepakankamai išnaudotas ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo šaltinis, kurį reikėtų toliau plėtoti. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal tą pačią Eurostat statistiką⁴ Lietuvoje moterys, vadovujančios žemės ūkiams, sudaro 45 proc. visų žemės ūkių vadovų, taigi Lietuvos Respublikos lyčių pasiskirstymas tarp žemės ūkių vadovų galėtų būti laikomas subalansuotu lyčių aspektu. Svarbu pabrėžti, kad projektu EWA yra skatinamos inovacijos žemės ūkio ir maisto pramonės srityse, bet šio projekto tikslas nėra nurodomas moterų skaičiaus tarp žemės ūkių vadovų didinimas. Be to, moterims, kandidatuojančioms į projektą EWA, nėra privaloma būti žemės ūkių vadovėmis, bet jame kviečiamos kandidatuoti moterys, kurios turi verslo idėją arba ne vėliau kaip prieš dvejus metus pradėjo savo startuolį. Dėl šios priežasties moterų, kurios yra žemės ūkių vadovės, procentas nėra aktualus vertinant, ar projektas EWA galėtų būti laikomas diskriminacija lyties pagrindu. Nagrinėjamu atveju turėtų būti vertinama moterų verslumo statistika.

---

³ <https://www.eitfood.eu/projects/women-entrepreneurs-in-agrifood>

⁴ <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/ddn-20190114-1>.

Remiantis „VC Funding in CEE Report“⁵ duomenimis, 2020 m. startuoliai, įsteigti tik vyrų, Centrinėje ir Rytų Europoje pritraukė 94,2 proc. investicijų, 4,8 proc. investicijų pritraukė startuoliai, kurių steigėjai buvo vyrai ir moterys kartu, ir tik 1 proc. lėšų pritraukė startuoliai, kurie buvo įsteigti moterų. Tik 20 proc. žemės ūkio ir maisto pramonės startuolių Rytų ir Centrinėje Europoje yra įsteigti moterų. Dėl šių priežasčių, kaip nurodė VšĮ „Lietuvos inovacijų centras“, tokios programos kaip EWA yra ypač svarbios siekiant panaikinti lyčių atotrūkį žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriuose.

Pažymėtina, kad Baltijos valstybėse (Lietuva, Latvija, Estija) 2020 metais startuoliai, įsteigti tik vyrų, pritraukė 96,97 proc. investicijų, 2,75 proc. investicijų pritraukė startuoliai, kurių steigėjai buvo vyrai ir moterys kartu, o startuoliai, įsteigti tik moterų, pritraukė tik 0,28 proc. visų investicijų. Palyginimui: 2019 metais tik vyrų įkurti startuoliai surinko 86,01 proc. visų investicijų, moterų ir vyrų kartu įkurti startuoliai surinko 8,28 proc. visų investicijų, o tik moterų įkurti startuoliai – 5,71 proc. visų investicijų. Darytina išvada, kad moterų įkurti startuoliai surenka gerokai mažiau investicijų palyginus su vyrų įkurtais startuoliais.

Pagal 2020 metų „Startup Lithuania“ užsakymu atliktos reprezentatyvios Lietuvos startuolių apklausos duomenis, beveik 38 proc. Lietuvos startuolių įkūrėjų komandose yra bent viena moteris⁶. Pagal Vilniaus universiteto Tarptautinio verslo mokyklos 2012-ais metais atlikto Lietuvos verslumo stebėjimo tyrimo⁷ duomenis, 2012 metais tarp asmenų steigusių verslą sau 33 proc. buvo moterys, o 2011 metais šis skaičius buvo 38 proc. Pagal Europos Komisijos 2014 metais atliktą tyrimą „*Statistical Data on Women Entrepreneurs in Europe*“, Lietuvoje verslą įkūrusių asmenų pasiskirstymas pagal lytį buvo toks – 40 proc. moterų ir 60 proc. vyrų. Žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės srityje lyčių pasiskirstymas Europoje buvo toks – 25 proc. moterų ir 75 proc. vyrų. VšĮ „Versli Lietuva“ duomenimis⁸, 2014-ais metais 37,4 proc. visų verslo pradžios krepšelių gavėjų buvo verslai, įkurti moterų.

Pagal pirmiau pateiktą statistiką apie moterų gaunamas investicijas ir kuriamus savo verslus galima teigti, kad moterys susiduria su papildomomis kliūtimis kurdamos verslą – jos gauna mažesnes investicijas, rečiau kuria verslus.

Kaip teigė VšĮ „Lietuvos inovacijų centras“, projekto EWA iniciatyva atveria galimybes remti moteris žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriuje ir įkvėpti jas, taip sukuriant prielaidas ekonomikos augimui. Taip pat, kaip rašė Inovacijų centras, EWA programa siekiama suteikti saugią erdvę moterims, kad jos galėtų plėtoti savo verslumo įgūdžius žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriuose, kuriuose dominuoja vyrai. Ši priemonė yra suderinta su Europos Komisijos lyčių lygybės

⁵ <https://ceereport2021experiorevc.unconventional.vc/5/>.

⁶ <https://www.seb.lt/naujienos/2021-03-12/kodel-baidome-moteru-startuoliu-vienaragius>.

⁷ <http://www.gilexperts.com/wp-content/uploads/2015/11/3107.pdf>.

⁸ <https://www.verslilietuva.lt/naujienos/tam-kad-versle-irodytu-savo-verte-moterims-reikia-pasistengti-labiau-nei-vyrams/>.

strategija 2020–2025 metams, kurioje teigiama, kad „Moterų įgalinimas darbo rinkoje taip pat reiškia galimybę joms augti kaip investuotojoms ir verslininkėms. ES sanglaudos politika remia moterų verslumą, jų (re)integraciją į darbo rinką ir lyčių lygybės užtikrinimą sektoriuose, kuriuose tradiciškai dominuoja vyrai“ [COM(2020) 152, *A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-2025*].

Remiantis VšĮ „Lietuvos inovacijų centras“ pateikta bei kita Tarnybos surinkta informacija galima daryti išvadą, kad moterys sudaro tik mažą dalį startuolių steigėjų ir atitinkamai gauna mažesnę dalį investicijų. Taigi projektu EWA siekiama mažinti lyčių atotrūkį žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriuose. Pagal Direktyvos 2004/113/EB preambulės 16 punkto nuostatas, lyčių lygybės arba vyrų ar moterų interesų skatinimas yra vienas iš galimų teisėtų tikslų pavyzdžių. Konstatuotina, kad VšĮ „Lietuvos inovacijų centras“ nurodytas tikslas mažinti lyčių atotrūkį žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriuose laikytinas teisėtu tikslu, kaip nurodyta Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 10 straipsnio 8 punkte.

Vertinant, ar teisėto tikslo yra siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis, svarbu nustatyti, ar taikomomis priemonėmis įmanoma pasiekti siekiamo tikslo (tinkamumas) ir ar tokių priemonių būtina imtis siekiant pasiekti numatytą tikslą (būtinumas). Taip pat svarbu įvertinti taikomų priemonių proporcingumą siaurąja prasme – ar taikoma priemonė iš esmės nėra ribojamos kitų asmenų teisės, t. y., ar nėra asmenų teisės ribojamos labiau, negu yra būtina pasiekti teisėtą ir visuotinai reikšmingą tikslą.

Nagrinėjamu atveju siekiamas tikslas – lyčių lygybė ir didesnis moterų įsitraukimas į veiklą žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriuose, o šiam tikslui pasiekti taikoma priemonė – projektas EWA, kurio veiklą metu moterys 6 mėnesius dirbs su priskirtais mentoriais, dalyvaus fiziniuose ir virtualiuose seminaruose, mokymų sesijose, galės naudotis tinklaveikos galimybėmis, sieks gauti piniginį prizą. Taigi atrinktos dalyvauti projekto EWA veiklose moterys įgis daugiau patirties dirbdamos su mentoriais, taip pat galės įgyti daugiau žinių per seminarus bei mokymus, sukaupti pažinčių bei gauti pinigų savo idėjų įgyvendinimui. Tokiomis priemonėmis tiesiogiai yra prisidedama prie moterų didesnio įsitvirtinimo žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriuose, taigi pasirinktomis priemonėmis yra įgyvendinami teisėti tikslai. Pabrėžtina, kad vien dėl to, jog viename projekte EWA gali dalyvauti tik moterys, negalima teigti, kad vyrams yra sudaromos iš esmės neproporcingai apsunkintos galimybės užsiimti veikla žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriuose. Nagrinėjamomis priemonėmis yra faktiškai mažinama lyčių nelygybė verslo kūrimo žemės ūkio ir maisto pramonės srityse, o minėtos priemonės yra taikomos tik mažam kiekiui asmenų (moterų), taigi nebūtų galima teigti, kad tokiu būdu yra iškreipiama rinka arba ribojamos galimybės pradėti verslą žemės ūkio ir maisto pramonės srityse.

Atsižvelgiant į visa tai, kas buvo išdėstyta pirmiau, darytina išvada, kad VšĮ „Lietuvos inovacijų centras“ organizuojamose projekto EWA veiklose leidžiant dalyvauti tik moterims yra

įgyvendinamas teisėtas tikslas – didinti moterų įsitraukimą į veiklą žemės ūkio ir maisto pramonės sektoriuose, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis, taigi toks paslaugų teikimas vien tik vienos lyties asmenims nelaikytinas moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu.

Atkreiptinas dėmesys, kad vyrų skatinimas įsitraukti į veiklos sritis, kuriose vyrai sudaro mažumą, taip pat negalėtų būti laikomas diskriminacija, jei atitiktų Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 10 straipsnio 8 punkte nurodytas sąlygas tokį skatinimą įgyvendinančių paslaugų teikimui.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 straipsnio 3 dalimi, Lygių galimybių įstatymo 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti skundą nepagrįstu, kadangi nepasitvirtino jame nurodyti pažeidimai.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, VšĮ „Lietuvos inovacijų centras“, VšĮ „Agrifood Lithuania DIH“.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01119 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė